

УДК 811.133.1'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.3.32>**СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД КОНФЕРЕНЦІЙ: ПІДГОТОВКА ТА ВИКЛИКИ****SIMULTANEOUS INTERPRETATION OF THE CONFERENCE:
PREPARATION AND CHALLENGES****Ярошко-Кушнір Н.С.,***orcid.org/0000-0003-0773-2362**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри французької та іспанської філології**Львівського національного університету імені Івана Франка*

Синхронний переклад є найбільш затребуваним видом усного перекладу серед замовників та найбільш вимогливим до професійної компетентності перекладачів. Галузева спеціалізація у СП полегшує когнітивне навантаження на перекладача, вивільняє операційну пам'ять та забезпечує кращу якість перекладу. Вона можлива за умови великого потоку замовлень на СП, але якщо йдеться про переклади з менш поширених мов, зокрема французької, специфіка роботи перекладача є іншою: кожне замовлення потребує окремої підготовки та вимагає більшої затрати часового та фізичного ресурсу для набуття нових знань.

У процесі підготовки повинні гармонійно та планомірно поєднуватися такі етапи: набуття фонових знань (ознайомленість перекладача з основними поняттями, механізмами, процесами, які описує і якими послуговується та чи інша галузь знань), конкретизація завдань (прецизійне опрацювання складних моментів: співвідношення змісту термінів, переклад умовних позначень та змінних у графіках, схемах, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у мікроконтекстах), тренування (вправи на заучування глосаріїв, пробний переклад роликів на суміжну тематику, фонетичне тренування вимови власних, психологічна підготовка, техніка «деперсоналізації»), підготовка організаційного та технічного аспектів.

Підготовка повинна допомогти перекладачу у випадку професійних викликів. На фонетично-просодичному рівні (швидкий темп мовлення, погана вимова доповідача) перекладачеві потрібно максимально зосередитися на змісті повідомлення, а для його передачі треба використовувати засоби компресії, редукції, парафрази. На лексичному рівні (велика щільність термінології, багатозначність слова) доцільно приймати рішення про переклад на основі найближчого мікроконтексту, або ж надати перевагу простішому, очевиднішому перекладу перед вишуканим, чи образним. На синтаксичному рівні викликом для перекладача стає невміле формулювання думки доповідачем. У цьому випадку важливо орієнтуватися на передання основної ідеї, ключових понять згаданих у певному уривку завдяки інтенсивному задіянню робочої пам'яті. На дискурсивному рівні може постати проблема невідомого попереднього дискурсивного контексту, коли треба застосувати екстраполяцію інформації з наявних джерел, а також узагальнення, чи парафразу.

Ключові слова: синхронний переклад, виклики, підготовка, етап, модель, компресія.

Simultaneous interpretation is the most in-demand type of oral translation among clients and the most demanding in terms of professional competence for interpreters. Industry specialisation in SI reduces the cognitive load on the interpreter, frees up working memory, and ensures better translation quality. It is possible with a high volume of SI orders, but when it comes to translations from less common languages, particularly French, the nature of the interpreter's work is different: each order requires separate preparation and demands a greater expenditure of time and physical resources to acquire new knowledge.

During preparation, the following stages should be harmoniously and systematically combined: acquiring background knowledge (familiarising the translator with the basic concepts, mechanisms, and processes described and used in a particular field of knowledge), specifying tasks (careful handling of complex points: correlating the meanings of terms, translating symbols and variables in charts and diagrams, establishing cause-and-effect relationships in micro-contexts), training (exercises for memorising glossaries, trial translation of videos on related topics, phonetic practice of pronunciation, psychological preparation, impersonalisation technique), and preparation of organisational and technical aspects.

Preparation should help the translator in the case of professional challenges. At the phonetic-prosodic level (fast speech rate, poor pronunciation of the speaker), the translator needs to focus as much as possible on the content of the message using compression, reduction, and paraphrasing. At the lexical level (high density of terminology, ambiguity of words), it is advisable to make translation decisions based on the nearest micro context, or to prefer a simpler, more obvious translation over a sophisticated or figurative one. At the syntactic level, a challenge for the translator becomes the speaker's awkward formulation of thoughts. In this case, it is important to focus on conveying the main idea and the key concepts mentioned in a particular passage by means of working memory. At the discourse level, a problem may arise from an unknown prior discourse context, when it is necessary to apply information extrapolation from available sources, as well as generalisation or paraphrasing.

Key words: simultaneous interpreting, challenges, preparation, stage, model, compression.

Постановка проблеми. У наш час синхронний переклад (далі – СП) набуває статусу найбільш затребуваного виду усного перекладу.

Його беззаперечними перевагами стає швидкість передачі інформації, забезпечення ефективності спілкування та можливість підключення кана-

лів багатьох мов. Однак, для виконавця, тобто перекладача, саме виконання СП становить найбільше когнітивне, емоційне та фізичне навантаження. З огляду на це, існують рекомендації щодо галузевої спеціалізації перекладачів. Дійсно, глибоке розуміння тої, чи іншої професійної сфери полегшує когнітивне навантаження на перекладача, вивільняє операційну пам'ять та забезпечує кращу якість перекладу. Однак, галузева спеціалізація перекладача можлива за умови великого потоку замовлень на СП (наприклад, у випадку англо-українського перекладу). У цьому випадку перекладачі-синхроністи знаходять свою галузеву нішу і працюють тільки з конкретною тематикою перекладів. Якщо ж йдеться про переклади з менш поширених мов, зокрема французької, специфіка роботи перекладача є іншою: кожне замовлення потребує окремої підготовки та вимагає більшої затрати часового та фізичного ресурсу для набуття нових знань. Тож, для успішної реалізації цього завдання потрібно мати відпрацьований алгоритм підготовки, який буде представлений у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Синхронний переклад є дуже особливим видом мовленнєвої діяльності. Дослідниця Б. Мозер-Мерсер дуже влучно окреслила його специфіку: «The fact that simultaneous interpreters seem capable of processing language reliably at high speed and of activating comprehension processes in one language while suppressing corresponding production processes in that language and activating production mechanisms in another represents a challenge to theoretical models of language comprehension and production» [1, p. 87].

Багато дослідників синхронного перекладу зосереджуються передусім на етапах, з яких він складається, на моделях його реалізації та нейропсихічних передумовах його здійснення. Виділяють від двох, трьох до кількох етапів СП: дослідники А.О. Статівка та М.Л. Писанко говорять про три фази (орієнтування в умовах перекладацької задачі / породження висловлювання мовою перекладу / контроль і самокорекція) [2, с. 165], [3, с. 97]; А.С. Ольховська вважає, що структура дій перекладача передбачає десять операцій (сприйняття ТО / внутрішнє мовлення / сегментування мовленнєвого ланцюга / антиципація структурної та смислової сторін ТО / ідентифікація значення / трансформація ТО у «згустки смислу» / сегментування ТО для кодування за допомогою МП / вибір загального механізму перекладу / вибір еквівалентів на різних рівнях / створення ТП та оцінка його адекватності)

[4, с. 191-192]. С.В. Скрильник аналізує виокремлює такі дві моделі СП: модель зусиль Д. Гіля, яка «описує СП як керовану координацію чотирьох основних процесів: слухання-аналіз вхідного мовлення, утримання проміжних репрезентацій у короткочасній пам'яті, створення цільового висловлювання та постійний контроль якості» [5, с. 1091-1092] та ймовірно-прогностичну модель Г. Чернова, де важливе місце займає антиципація і логіко-смилова компресія [5, с. 1092].

У наукових працях С.В. Скрильника, а також у навчальному посібнику С.С. Саприкіна, А.П. Чужакіна підкреслено важливість таких факторів як: робоча пам'ять vs когнітивна обмеженість ресурсів перекладача, як засоби утримання різноманітної інформації [5, с. 1093]; швидкий темп мовлення, тобто апріорне вміння перекладача розмовляти швидше за доповідача [6, с. 66]; інгібіція – здатність пригнічувати небажані активації [5, с. 1093], або ж вміння «розщеплювати» увагу [6, с. 69]; антиципація (семантична та синтаксична) – «передбачає прогнозування змісту, що розгортатиметься далі, на основі контексту й фонових знань» [5, с. 1094]; баланс когнітивного навантаження, як відношення періоду перекладу до темпу доповіді та щільності інформації [5, с. 1095]; індекс дискурсивної адаптації, як показник підвищення адекватності перекладу через редагування тону, регістру мовлення [5, с. 1095].

Питання стресостійкості досвідчених перекладачів та перекладачів-початківців є центральним для Ж. Зіобро-Стжепек, в якому вона зазначає наступне: «The bigger number of unknown factors the interpreter is confronted with, the larger the stress involved in the task» [7, с. 152]. Хоча досвід та підготовка не здатні повністю нівелювати цей виклик, однак вони здатні полегшити його.

Мета дослідження полягає у ретельному аналізі підготовчого етапу СП у випадку перекладу з менш поширених іноземних мов й формулювання порад та рекомендацій з опорою на конкретні приклади.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення синхронного перекладу (СП) конференції – це лише «вершина айсбергу», за якою криється тривалий підготовчий процес. У ньому повинні гармонійно та планомірно поєднуватися такі етапи: набуття фонових знань, конкретизація завдань, тренування, підготовка організаційного та технічного аспектів. Далі пропонуємо розглянути кожен зокрема на прикладі ситуації СП «Першого міжнародного саміту з сомнотерапії та психотравми 2025. 6-7 грудня 2025 року, Львів, Україна» [8].

Набуття фонових знань з галузі, якої стосуватиметься переклад становить когнітивне підґрунтя якісного СП. Ознайомленість перекладача з основними поняттями, механізмами, процесами, які описує і якими послуговується та чи інша галузь знань (у цьому випадку – сомнотерапія), розуміння причинно-наслідкових зв'язків між явищами, які є предметом дослідження, орієнтування у ключових теоретико-методологічних підходах та персоналіях є невід'ємними для якісного та швидкого перекладу. Наприклад, для СП у галузі сомнотерапії перекладачу спершу потрібно буде акумулювати знання з таких питань: що таке сомнотерапія?; в чому полягають циркадні ритми сну та фази сну?; чим відрізняються поведінково-когнітивна терапія і терапія прийняття та рішучості?; які є різновиди розладів сну?; як пов'язані розлади сну та ПТСР?; і т.ін.

На наступному етапі *конкретизації завдань* перекладач постане перед потребою прицільного ознайомлення з текстами доповідей, або презентаціями з метою створення глосаріїв з виокремлених термінів, термінологічних словосполучень, абрєвіатур. Не виключено, що йому доведеться поспілкуватися з фахівцями щодо складних для розуміння професійних пунктів, логічних взаємозв'язків у тексті доповіді, інтерпретації графіків, схем, діаграм. На цьому етапі відбувається прецизійне опрацювання складних моментів, таких як: 1) співвідношення змісту термінів «trauma vicariant ↔ trauma indirect» (повна синонімія), «sommeil rapide ↔ phase REM» (гіперо-гіпонімчний зв'язок); 2) переклад умовних позначень та змінних у графіках, схемах, діаграмах; 3) встановлення причинно-наслідкових зв'язків у мікроконтекстах (механізм гормональної регуляції сну «l'effet de sérotonine / noradrénaline / sur le mécanisme du sommeil»).

Накопичення когнітивного запасу логічно веде перекладача до подальшого етапу *тренування та заучування*. Знання та розуміння матеріалу перекладу може забезпечити якість, але не завжди швидкість, яка є визначальною характеристикою СП. Нове поняття інтегрується у вокабуляр перекладача тільки тоді, коли воно корелює з викристалізованим мовним вираженням в обидвох мовах. Тоді віднаходження еквіваленту стає швидким, звільняє оперативну пам'ять і не спричиняє когнітивного перевантаження. Таким чином, у пригоді стануть вправи на заучування глосаріїв до рівня автоматизму та їхнє повторення на швидкість, наприклад: КПТ (когнітивно-поведінкова терапія) ↔ ТСС (thérapie cognitive et comportementale); ПТСР ↔ ТСПТ; ПСТ (полісомнографія) ↔ PSG (polysomnographie).

Ці вправи можна виконувати шляхом закривання однієї з колонок глосарія з метою відтворення іншомовних еквівалентів з пам'яті, або шляхом запису на диктофон переліку термінів однією мовою з метою називання іншомовних еквівалентів вголос.

Корисною вправою для тренування швидкості та ритму перекладу може стати пробний переклад аудіо- та відеороликів на суміжну тематику. Окрім цього, корисно дослідити ті аудіо- та відеоматеріали, які входять в онлайн портфоліо замовника. Ситуація пробного перекладу допомагає наперед мобілізувати лінгвістичні, когнітивні та психологічні ресурси перекладача.

Для ефективного фокусування на наявному перекладі потрібно визначити ключові терміни та словосполучення для кожної доповіді (за умови попереднього надання матеріалів замовником) і виписати їх у порядку представлення на візуальному носії.

Фонетичне тренування повинно торкнутися також вимови власних назв (ПБ доповідачів, назв установ та організацій). Цей пункт треба особливо добре уточнити, адже неправильне прочитання чи наголошення власних назв може спричинити всілякі конфузи, або образити когось із учасників.

Психологічною підготовкою також не можна знехтувати, адже страх, чи нервозність здатні «заблокувати» перекладацьке вміння навіть при наявності досвіду, належного рівня мовної компетенції та галузевої підготовки. Необхідною умовою гарної психологічної форми є повноцінний відпочинок перекладача перед конференцією та у перервах між сесіями. Позитивне мислення, самооцінка та відмова від побудови песимістичних сценаріїв дозволяють позбутися шкідливих психологічних установок.

Техніка «деперсоналізації» та емоційна відстороненості допомагають перекладачеві зайняти об'єктивну позицію щодо інформації, яка транслюється, подолати упередження, чи стереотипи. С.В. Скрильник підкреслює таке трактування деперсоналізації: «ACT's strategies promote the individuals to watch their thoughts and feelings from the outside without getting caught with them [...] the ways in which interpreters «switch off their emotions» while interpreting in order to remain neutral, as well as in order to distribute the load on their brain » [9, p. 11]. Важливим є також трактування власних недосконалостей та помилок не у спосіб самозвинувачення, а як матеріалу для аналізу та професійного самовдосконалення. Техніка «спортивної злості» [6, с. 94] слугує інструментом загальної

мобілізації вмінь та навичок перекладача у випадках «некомфортного» перекладу. В емоційно складних випадках не можна обійтися без залучення перекладача-напарника.

Наступними етапами, які вимагають належного забезпечення є *організаційний та технічний* етапи. Тут для перекладацької пари необхідними стають такі пункти: 1) обумовлення надання організаторами вихідних матеріалів конференції (текстів доповідей, презентацій); 2) домовленість про дотримання учасниками конференції помірного темпу доповіді (за можливості); 3) наявність паперового чи іншого візуального носія матеріалів щодо організації конференції (програми, відомостей про учасників); 4) розподіл часу перекладу у парі перекладачів (тривалість, почерговість, додатковий канал зв'язку, обумовлення алгоритму дій у разі непередбачуваної ситуації); 5) ознайомлення та випробування обладнання або комп'ютерної програми для відділеного перекладу (принцип перемикання каналів і т. ін.) за посередництвом працівників технічної підтримки; 6) забезпечення належних матеріально-технічних умов (швидкість інтернету, справність обладнання, резервне живлення і т. ін.). Хоча останній пункт виглядає очевидним, але в умовах воєн-

ного стану, чи інших форс-мажорних ситуацій, до нього треба поставитися з максимально ретельно.

Однак, попри всі зусилля впродовж підготовки до галузевого перекладу, перекладач рідко може уникнути непередбачуваних ситуацій та викликів. На нашу думку, найсуттєвішими є лінгвістично-дискурсивні виклики.

Уже на фонетично-просодичному рівні перекладач може зіткнутися з проблемою надмірно швидкого темпу виголошення доповіді «на одному подиху», без паузації та інтонаційних переходів. Це проблема не тільки для швидкості відтворення, але першочергово – для правильного сприйняття, розуміння та запам'ятовування інформації перекладачем. У цій ситуації перекладачеві потрібно максимально зосередитися на змісті повідомлення, а для його передачі треба використовувати засоби компресії, редукції, парафрази (див. Таблиця 1).

На лексичному рівні викликом стає підвищена складність спеціалізованої професійної тематики з постійною високою концентрацією термінології (подекуди невідомої для перекладача), а також питання вибору влучного контекстуального перекладу у випадку семантичної багатозначності слова, наприклад: «Les troubles

Таблиця 1

Компресія, редукція та парафраза у СП у галузі сомнотерапії

Контекст	Приклади трансформацій
<p><i>Ситуація:</i> доповідь</p> <p><i>Виклик:</i> швидкий темп</p> <p><i>Засіб:</i> компресія</p>	<p><i>Оригінал:</i> «Les patients touchés par le TSPT sont plus enclins à afficher <u>les insomnies, les éveils nocturnes, les difficultés d'endormissement, les parasomnies</u>»</p> <p><i>Дослівний переклад:</i> «Пацієнти з ПТСР частіше схильні до того, що в них виникають безсоння, нічні пробудження, труднощі з засинанням, парасомнії»</p> <p><i>Переклад з компресією:</i> «Пацієнти з ПТСР частіше схильні до широкого спектру розладів сну»</p>
<p><i>Ситуація:</i> доповідь</p> <p><i>Виклик:</i> швидкий темп</p> <p><i>Засіб:</i> редукція</p>	<p><i>Оригінал:</i> «Il s'agit d'une logique interdisciplinaire unie du traitement de sommeil qui sera présentée <u>par mes collègues lors de deux jours du Sommet</u>»</p> <p><i>Дослівний переклад:</i> «Йдеться про цілісну мультидисциплінарну логіку роботи зі сном, яку протягом двох днів саміту представлять мої колеги сомнотерапевти»</p> <p><i>Переклад з редукцією:</i> «Йдеться про цілісну мультидисциплінарну логіку роботи зі сном, яка буде представлена в межах Саміту»</p>
<p><i>Ситуація:</i> інавгураційна промова</p> <p><i>Виклик:</i> невідомий попередній дискурсивний контекст</p> <p><i>Засіб:</i> парафраза</p>	<p><i>Оригінал:</i> «La première fois l'idée du Sommet nous est venue, tu t'en souviens (rires) quand on prenait un café à Paris il y a deux ans»</p> <p><i>Дослівний переклад:</i> «Вперше ідея Саміту виникла у нас (сміється) ... ти пам'ятаєш за горнятком кави в Парижі два роки тому»</p> <p><i>Переклад з парафразою:</i> «Вперше ідея Саміту виникла на одній з неформальних зустрічей у Парижі два роки тому»</p>

du sommeil induisent les risques suicidaires», де дієслово «induire» багатозначним («індукувати», «підштовхувати», «заохочувати», «спричиняти»). У цьому випадку, рішення про доцільний варіант перекладу можна прийняти на основі найближчого мікроконтексту: «Порушення сну тягнуть за собою ризик суїциду». Попри «не термінологічний» характер вжитого терміну він добре передає причинно-наслідковий зв'язок. Надання переваги простішому, очевиднішому перекладу перед вишуканим, чи образним також може заощадити час і передати основний зміст повідомлення.

На синтаксичному рівні значним викликом для перекладача стає невміле, незрозуміле, розмите формулювання думки доповідачем. У цьому випадку важливо орієнтуватися на передачу основної ідеї, ключових понять згаданих у певному уривку завдяки інтенсивному задіяню робочої пам'яті та з використанням простих синтаксичних конструкцій. В екстремальному випадку беззмістовного «жонглювання» термінами з боку доповідача, перекладач може вдатися до дослівного калькування.

На дискурсивному рівні може постати проблема невідомого попереднього дискурсивного контексту спілкування, а також відсутності вихідних матеріалів для підготовки. У цій ситуації треба застосувати екстраполяцію інформації, отриманої з наявних вихідних джерел, й узагальнення, чи парафразу, наприклад: «як було сказано раніше», «у ході попереднього спілкування», «як було зазначено протягом попередніх зустрічей», «як відомо колегам з попередніх конференцій» і т. ін.

Висновки. Синхронний переклад є видом мовленнєвої діяльності, який вимагає не тільки природного таланту, чи досконалих лінгвістичних здібностей, але й досвіду, який, у свою чергу, опирається на ґрунтовну підготовку та регулярне тренування. Підготовка поєднує у собі різні аспекти та відбувається поетапно. Якість проведення підготовки до СП відповідає за ефективність реакції на різноманітні професійні виклики, зниження когнітивного навантаження, сприяє стресостійкості. Підготовка до вузькопрофільного СП (наприклад, у галузі сомнотерапії) вимагає опанування додаткових знань і консультацій з фахівцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Moser-Mercer B. Simultaneous interpreting. Cognitive potential and limitations. *International journal of research and practice in interpreting*. 2000. Vol. 5. №2. P. 83–94. URL: https://www.researchgate.net/publication/233520925_Simultaneous_interpreting_Cognitive_potential_and_limitations (дата звернення: 05.02.2026)
2. Статівка А.О. Мистецтво синхронного перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2023. Т. 3. №59. С. 164–167.
3. Писанко Л.М. Навчання синхронного перекладу студентів перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти. *Вісник КНЛУ. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. № 31. С. 95–102.
4. Ольховська А.С. Психологічні основи синхронної перекладацької діяльності як основа для розробки методики навчання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2013. №22. С. 186–195.
5. Скрильок С. Лінгво-когнітивна модель усного перекладу (теоретичний аспект). *Вісник науки та освіти*. 2025. №11(41). С. 1089–1098.
6. Саприкін С.С., Чужакін А.П. Світ усного перекладу. Вінниця: Нова книга, 2011. 224 с.
7. Ziobro-Strzpek J. Simultaneous interpreting as a demanding strategic operation – the issue of the interpreter's experience. *Studia Pigioniana*. 2019. Т. 2. №2. P. 145–164. URL: <https://apcz.umk.pl/STP/article/view/SP.2019.008/23870> (дата звернення: 05.02.2026)
8. Перший міжнародний саміт з сомнотерапії та психотравми 2025. Львів, 6- 7 грудня 2025 року. URL: <https://www.son.lviv.ua/samit2025> (дата звернення: 05.02.2026)
9. Skrylnyk S. Impersonalisation as a cognitive tool in simultaneous interpreting. *Advanced linguistics*. 2024. №14. P. 18–25. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/4c0f873d-4af0-4dc7-9c0e-840768fb97b1/content> (дата звернення: 05.02.2026)

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026